

ЯДГАРОВА ЛОЛА ЧАЛОЛОВНА

ТЕХНОЛОГИЯИ ИТТИЛООТӢ

китоби дарсӣ оид ба илм

HP BUKHARA
HAND PRINT

ISBN 978-9910-9720-7-2

РЕСПУБЛИКАИ УЗБЕКИСТОН
ВАЗОРАТИ ТАҲСИЛОТИ ОЛЙ ВА МИЕНАИ МАХСУС
ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ БУХОРО
ФАКУЛЬТЕТИ ТЕХНОЛОГИЯҲОИ ИТТИЛОТӢ
КАФЕДРАИ СИСТЕМАҲОИ ИТТИЛОТӢ ВА ТЕХНОЛОГИЯҲОИ
РАҚАМӢ

ЯДГАРОВА ЛОЛА ЧАЛОЛОВНА

«ТЕХНОЛОГИЯИ ИТТИЛОТӢ»
китоби дарсӣ оид ба илм

БУХОРО – 2024
Нашриёти “BUKHARA HAND PRINT”

UDK 37.091.33:51:001.895(07)

КВК 74.262.21ya7

Я 14

ЯДГАРОВА ЛОЛА ЧАЛОЛОВНА,

“Технологияи иттилоотӣ” [матн] : китоби дарсӣ оид ба илм/ **Л.Ч. Ядгарова.** - Бухоро:
Нашриёти “BUKHARA HAMD PRINT”, 2024.-124 с.

Муаллиф:

Л.Ч. Ядгарова –

Муаллими калони кафедраи
«Системаҳои иттилоотӣ ва
технологияҳои рақамӣ»
УДБух

Баррасихо:

Г.Ё. Бӯронова –

дотсенти кафедраи
«Системаҳои иттилоотӣ ва
технологияҳои рақамӣ»

Ф.Р. Муродова –

Профессори кафедраи
«Информатика ва
технологияҳои иттилоотӣ»
ИТМБух

*О‘қув қо‘лланма Бухоро давлат университетининг 2024 –йил 2 -йулдаги 452-У-сонли
buyrug‘ига asosan nashr etishga ruxsat berilgan. Ro‘yxatga olish raqami 452-U-59.*

ISBN 978-9910-9720-7-2

Бузургтарин сарват ин ақлу дониш аст, бузургтарин мерос - таҳсили хуб ва бузургтарин фақир - нодонист! Аз ин рӯ, андӯхтани донишҳои пешрафта, соҳиби маърифати ҳақиқӣ ва фарҳанги баланд шудан барои ҳамаи мо бояд як ниёзи доимии ҳаёти гардад. Барои ноил шуданба пешрафт зарур ва зарур аст, ки мо донишҳои рақамӣ ва технологияҳои муосири иттилоотироба даст орем. Президенти Республикаи Ўзбекистон Мирзиёев Шавкат Миромонович

МУҚАДДИМА

Имрӯз илми "Технологияҳои иттилоотӣ" яке аз омилҳои муҳимтарини рушди ҷомеаи мо ба ҳисоб меравад. Иттилооти рақамӣ ва технологияҳои иттилоотӣ низ дар марҳилаҳои гуногуни рушди инсоният мавҷуданд ва хусусияти ҷомеаи муосири иттилоотӣ дар он аст, ки технологияҳои рақамӣ ва иттилоотӣ дар байни ҳамаи технологияҳои мавҷуда, аз ҷумла технологияҳои нав ҷойгоҳи пешсафро ишғол мекунанд. Рушди пайвастаи ҷомеа пеш аз ҳама аз омили инсонӣ вобаста аст.

"Баланд бардоштани сифат ва фарогирии таҳсилот дар ҳама сатҳҳо, рушди системаи таҳсилоти давомдор, фарогирии системаи таълим ва истифодаи он аз ҷониби ҳама яке аз вазифаҳои муҳими мост" – гуфт Президент Шавкат Мирзиёев.

"Ин ба мо имкон медиҳад, ки бо кӯтоҳтарин роҳи рушд равам. Зеро мо ҳақ надорем фаромӯш кунем, ки неруи зеҳнӣ ва фарҳангӣ сарвати беназир ва сарнавиштсоз дар тарбия ва ба камол расонидани соҳибони истеъдодҳои нодир аст. Кишвари мо дар як давраи хатарноки ҷаҳон бар асари пандемияи коронавирус ва бӯҳрони ҷаҳонии иқтисодӣ, ки бар асари он ба вучуд омадааст, аз ҳама озмоишу душвориҳо қавитар ва оmodатар баромада истодааст. Халқи мо чуқур ҳис мекунад, ки ҳаёт ва бахту саодати онҳо бо тақдир ва ояндаи Ватанамон зич алоқаманд аст. Ўзбекистони азизи мо ба давраи нави тараққиёти худ қадам гузошт. Натиҷаҳои ба даст овардаамон ба таърих табдил ёфта, дар назди мо вазифаҳо ва имкониятҳои калон оид ба амалӣ гардондани дигаргуниҳои нав пайдо мешаванд». — гуфт Шавкат Мирзиёев Миромонович дар асари худ «Стратегияи Ўзбекистони нав».

Аз ин рӯ, эътироф шудааст, ки инсон бояд зеҳни тафаккури худро бештар ба эҷодиёти худ ҷалб намояд. Кашфи асбобу асбобҳои нави техникаӣ ва рақамӣ кунондани ахборот натиҷаи муносибати эҷодии одам ба шароити зиндагонӣ, меҳнат, тадқиқоти илмию техникаӣ мебошад. То асри 20 инсоният барои осон кардани на танҳо меҳнати дастӣ, балки меҳнати ақлонӣ низ

корҳои зиёде анҷом дод. Ба ҳамин тарик бисёр дастгоҳҳои техникӣ ба вучуд оварда, дар амал чорӣ карда шуданд.

Чорӣ намудани машинаҳои ҳисоббарор ва рақамкунонии маълумот боиси ба қуллӣ тағйир ёфтани технологияи истеҳсолот дар соҳаҳои гуногуни хоҷагии халқ, беҳтар шудани шароити меҳнати одамон гардид. Дар баробари ин, дар раванди фаъолияти фаъол инсон зарурати чамъ овардани маълумот ва маълумотҳои марбут ба бисёр соҳаҳо, суръат бахшидан ба равандҳои ҳисобкуниро ба вучуд меорад. МЭҲ имконият дод, ки ин гуна маълумотҳои азимро зуд «аз назар гузаронанд» ва дар муддати хеле кӯтоҳ бо дақиқии бузург қарор қабул кунанд. Мутахассисони оянда иттилоотро дар шаклҳои гуногун бо истифода аз асбобҳои нармафзори мавҷуда дар раванди иртибот бо компютер коркард мекунанд. "Шахсе, ки меҳоҳад дигаронро тағйир диҳад, аввал бояд худро тағйир диҳад. Ва барои ин ҳадафи возеҳ, иродаи комил ва ҷустуҷӯи доимӣ лозим аст", - таъкид кард Шавкат Мирзиёев.

Аз ин рӯ, зарур аст, ки аз воситаҳои мавҷудаи нармафзор, яъне системаҳои оператсионӣ, барномаҳои қабатӣ, муҳаррири матнӣ ва барномаҳои чадвалӣ истифода бурда, технологияи сохтани Web саҳифа, сохтани Web саҳифа, риояи технология ва одоби истифодаи шабакаҳои иҷтимоӣ, ва истифодаи шабакаҳои иҷтимоӣ (Facebook, Instagram, WhatsApp, WeChat ва Telegram), донишҷӯи тарзи истифодаи амнияти иттилоотӣ ва усулҳои ҳифзи иттилоот, омӯхтани имзои рақамии электронӣ, фаҳмидани системаҳои тижорати электронӣ ва аҳамияти онҳо, омӯзиши электронӣ ва он нақши илми «Технологияи иттилоотӣ» дар ташаккул ва омӯзиши малакаҳои ташкили китобҳои электронии дарсӣ бо омӯзиши асосҳои ташкили он аҳамияти калон дорад.

«Бо мақсади баланд бардоштани сатҳи ҳамгироии байниидоравӣ, зарур аст, ки 20 дарсади пардохтҳои хизматрасонии давлатӣ ба рушди системаи технологияҳои иттилоотии ташкилотҳо, рақамикунонии ҳуҷҷатҳои архивии коғазӣ равона карда шавад. Вазифаҳои тақмили системаи кор бо имзоҳои электронӣ-рақамӣ, таҳияи замимаи мобилии портали хизматрасониҳои давлатӣ, пешниҳоди таҳфифҳо барои пардохтҳо ба шахсони имконияташон маҳдуд низ муҳим мебошанд. Мо Ўзбекистонро давлати инноватсионӣ, муосир ва муассир мегардонем. Стратегияи нави Ўзбекистон аз густариши иштироки шахрвандон дар ҳаёти иҷтимоӣ сиёсий кишвар, татбиқи орзуҳои онҳо, татбиқи ташаббусҳои пешрафтаи онҳо, ҳалли мушкилоти зиндагии онҳо, баланд бардоштани сатҳи зиндагӣ, мустақилона фароҳам овардани шароити кофӣ ва зарурӣ барои беҳбудии неқӯаҳволии моддии онҳо иборат аст", - гуфт Президент Шавкат Мирзиёев.

Бо ин мақсад, ин китоби дарсии "Технологияҳои иттилоотӣ" аз ҷониби донишгоҳи давлатии Бухоро моҳи август нашр шуд 29, 2023 дар асоси барномаи ба қайд гирифташуда тасдиқ карда шудааст, он барои донишҷӯени тамоми дигар фанҳои таълимии бакалавр пешбинӣ шудааст. "Технологияҳои иттилоотӣ" ба хулосаҳои асосӣ ефтаанд, ки дар натиҷаи таҳлили илмӣ таҷрибаҳои бисерсолаи педагогӣ, ки ар Ҷумҳурии мо дар соҳаи таълим чамъ оварда шудаанд, инчунин ба барномаи таълимӣ ва барномаҳои кории

МУНДАРИЧА

Муқаддима	3
Мавзӯи 1. Асосҳои технологияи иттилоотӣ ва марҳилаҳои асосии рушди онҳо.	5
Мавзӯи 2. Компютерҳои муосир ва меъморӣи компютерӣ. назарияи иттилоот ва рамзгузори маълумот. Нармафзори равандҳои иттилоотӣ. Системаҳои оператсионӣ.	16
Мавзӯи 3. Технологияҳои коркарди иттилоот. Протсессори матнӣ. Имкониятҳои муҳаррири матнии Microsoft Word.	24
Мавзӯи 4. Муҳаррирони чадвали электронӣ. Програмаҳои Microsoft Excel.	41
Мавзӯи 5. Концепсияҳои асосии мултимедия. Асосҳои кор бо маълумоти аудио ва видео.	51
Мавзӯи 6. Технологияи ташаккули иттилоот дар шакли презентатсияҳо. Технология барои кор дар барномаи Microsoft Power Point.	56
Мавзӯи 7. Системаҳои идоракунии маданияти маълумот (СИММ). Усули ташкил кардани маълумот.	68
Мавзӯи 8. Графикаи компютер ва намудҳои онҳо.	79
Мавзӯи 9. Шабакҳои компютер ва технологияи сабак. Меъморӣи шабакҳои компютер. Хизматрасонии интернет ва интранет. Технологияи таълими фосолавӣ	86
Мавзӯи 10. Web - технологияҳои эҷоди саҳифа.	107
Рӯйхати адабиёти истифодашуда	119

ЯДГАРОВА ЛОЛА ЧАЛОЛОВНА

«ТЕХНОЛОГИЯИ ИТТИЛООТЎ»

китоби дарсӣ оид ба илм

Мухаррир: Х.Кахаров

Мухаррири техникӣ: О. Ҷабборов

Корректор: М.Кузиева

Муаллифи саҳифа: Х.Аҳроров

Литсензияи нашриявии № 040075. 23.09.2022. Иҷозат барои чоп аз тарҳи аслӣ: 10.07.2024. Андозаи 60x84. Шпончаи Kegel 16. Гарнигори "Times New Roman". Бо усули офсетӣ чоп карда шудааст. Когази чопи офсетӣ. Лавҳаи матбаа 9. Рақами 100. Заказ № 479

Дар назди маъмурияти президенти Ҷумҳурии Ўзбекистон
Агентии иттилоот ва коммуникатсияи оммавӣ
“BUKHARA HAMD PRINT”. Шаҳри Бухоро
Кӯчаи Хофиз Таниш Бухорий, хонаи 190-Б. Тел.: (97) 736-20-11
Нарх бо нархи мувофиқашуда оварда шудааст.

“BUKHARA HAMD PRINT” дар чопхонаи ҶДММ Типография чоп шудааст.

Шаҳри Бухоро, кӯчаи Қаюм Муртазоев, 344.